



ואמר רבי סימון: "משל למלך שיש לפניו שולחן ערוך וכו'". ביאור זה: כי אף שנתן לאומות מקצת מצוות, במה (=מפני) שיש בהם מדרגת ה"אדם" במקצת (עיין לעיל בפרק א), וכפי מדרגתם נתן להם מקצת מצוות. אבל ישראל שהיו "אדם" בכל, לא במקצת, נתן להם הכל כפי הראוי.

והוסיף רבי אלעזר לומר, שאין ראוי לומר כי החילוק שיש בין ישראל לאומות העולם, שלהם מקצת ולישראל הכל, ולפי זה יהיה החילוק רק בכמות המצוות ולא באיכות המצוות! רק (=אלא) באיכות המצוות גם כן החילוק. כי לאומות העולם לא נתן להם המצוות (אלא) רק גלומות ולא הפריש בין טומאה לטהרה, וזה יורה על שאין ראוי להם התורה בבירור והשכל לגמרי³⁰⁶. ולכך אף אם נתן להם מצוות, לא היו המצוות להם להבדיל בין דבר לדבר, שזהו בירור השכל שבתורה, כאשר מבדיל בין דבר לדבר. ולפיכך מדמה למלך שנתן לעבדיו לאכול מן "הבהמה" שהוא בשר גס ועב³⁰⁷, ולבנו נתן ממאכלים השייכים למלך. וכן (=כך) לא היה ראוי לאומות התורה, השכל, הבירור - והוא ההבדל בין דבר לדבר, רק בעניין גס לבד. אבל לישראל נתן אמיתת דרכי ה' בבירור.

וזה נרמז בכתוב: "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל". פירוש: "מגיד כל" דבריו ליעקב, "חוקיו ומשפטיו" - בבירור הגמור, "לישראל, לא עשה כן לכל גוי" - שלא הגיד להם התורה בשלמות, כי מצוות ומשפטים "בל ידעום" היינו בבירור הדבר, מה שציווה לישראל.

ובמאמר הזה התבאר לך, כי אף אם נתן לאברהם המילה, וליעקב גיד הנשה - לדעת רבי יהודה בפרק גיד הנשה³⁰⁸ (חולין ק,ב), דבר זה ניתן להם, מצד אשר המצווה היא שייך להם בפרט וכמו שהתבאר בסמוך (בפרק כ) דבר זה. ולכך נתן להם מצוות פרטיות דווקא, דהיינו במצווה שהיא שייך להם בפרט. אבל לישראל נתן המצוות מצד כי התורה ראויה להם מצד עצמה. וזה היה כאשר יצאו ממצרים, שאז שם "ישראל" עליהם (כי הפכו לאומה)³⁰⁹.

הערות - ילמד ענוים דרכו

306 עיין בגור אריה במדבר טו, לב שכתב שגם שלוש המצוות שניתנו לישראל במרה לא נכתבו במפורש בתורה, מפני שניתנו להם כמו שאר מצוות בני נח ללא פירוט וביאור. וזה ההפרש בין מצוות השבת שניתנה במרה לשבת שניתנה בפרשת המן, ולכן היא הנקראת "שבת ראשונה".

בהבדל בין אופי מצוות בני נח לתרי"ג מצוות התורה - עיין פחד יצחק לפסח סב,ד; אור שמח להל' איסורי ביאה ג,ב; שו"ת חת"ס יו"ד סימן קפד וסימן שיז; מנחת חינוך מצווה קצ אות ה.

307 עיין גור אריה לבראשית טו,י בביאורו מדוע אומות העולם נמשלו לפרים וכו"ב וישראל לבני יונה.
308 "אמר ר' יהודה: והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה, ועדיין בהמה טמאה מותרת להן? ! אמרו לו: בסיני נאמר, אלא שנכתב במקומו". ר"י אסר גיד הנשה אף בבהמה טמאה, והוכיח כן מיעקב שלא נאסר להם אכילת בהמות טמאות וכן נאסר הגיד. אבל חכמים חלקו עליו, ולדעתם החיוב של גיד הנשה היה בסיני, אך התורה כתבה את החיוב בסיפור של יעקב כי נוצר מאותו אירוע.

309 עיין גבורות השם פרק נט.

מסלול 1: יום א לפרשת וישלח
מסלול 2: יום ג לפרשת ויצא

וזה השם נשאר להם בלי שינוי, לעולמי עולמים, וראויה להם התורה התמידית הנצחית, אשר אין לה שינוי כלל.

ואיך יהיה ניתן "הסדר התמידי" אשר אין לו שינוי לאברהם ליצחק וליעקב? כי במה שהם פרטיים, והפרט יש לו שינוי³¹⁰, כי כאשר מת אברהם - אין כאן אברהם, וכן יצחק וכן יעקב, אין ראוי להם דרכי ה' אשר אין שייך שינוי בהם כלל³¹¹.

כי לא שייך התורה - שהיא סדר השם יתברך אשר הוא תמידי - רק אל המקבל אשר עומד בלי שינוי, כי שם הכללי שמו נשאר תמיד. ואין שם עם שהוא עם כללי, על אברהם ויצחק ויעקב. רק כאשר יצאו ממצרים - אז היו לעם.

ובשביל זה לא ניתנה התורה עד שהיו ששים ריבוא. כי מפני כי מספר ששים הוא מספר שלם, כמו שהתבאר בחיבור גבורת ה' באריכות³¹². וגם נתבאר בחיבור באר הגולה בכמה מקומות (באר חמישי) מספר ששים, שהוא מספר כללי³¹³. ובחלק יש שינוי, לא בדבר שאינו חלק³¹⁴.

ודבר זה ראייה ומופת חותך על נצחיות התורה שלא תשתנה אצלנו לנצח נצחים. כי אם

הערות - ילמד ענוים דרכו

310 החטא רק בפרטים ולא בכלל - עיין דרך חיים ב,ד. ביאור הטעם שמזכה הרבים אין חטא בא על ידו - דרך חיים ה,יח.

311 וגם ההשגחה הניסית שבה הנהיג את האבות לא היתה אלא מפני שעתידיים ישראל לצאת מהם - עיין נצ"י פרק יא ד"ה "וכבר הרחבנו".

312 עיין בדבריו שם ג שביאר על פי זה מדוע הן ביציאת מצרים הן בסיני והן ערב הכניסה לארץ היו כשש מאות אלף. וע"ש גם בפרק ג. ובפרק יב ביאר שמספר שש רומז לכל ששת הצדדים (ומספר ששים רומז לששה צדדים שמתפשטים לאורך ולרוחב וכל התפשטות היא בעשרה), וזה מסמל את השלמות הקיימת בעם ישראל, ע"ש. וע"ע בפירושו רבנו גרשום לערכין לב,ב. וז"ל הרמח"ל בדרך השם ב,ד,ה: "ענפי אילנו של אברהם אבינו ע"ה, הכוללים, הנה הם עד ששים ריבוא. שהם אותם שיצאו ממצרים ונעשית מהם האומה הישראלית, ולהם נחלקה ארץ ישראל. וכל הבאים אחריהם - נחשבים פרטים לתולדות הכוללים האלה. והנה לאלה ניתנה התורה. ואז נקרא שעמד אילן זה על פרקו".

ועיין רבנו בחיי לשמות יב,לז שהיה חוסר במספר השלם בעת יציאת מצרים, והקב"ה השלים את החסר: "כשש מאות אלף רגלי - הלשון הוזה יורה שלא היו שש מאות אלף שלמים... וכן מצאתי בפרקי ר' אליעזר פרק לט: 'כשעלו ישראל ממצרים, נתייחסו כל הגברים ששים ריבוא חסר חד. מה עשה הקדוש ברוך הוא? נכנס במניין עמהם, ועלה מספרם ששים ריבוא, הוא שנאמר: ואנכי אעלך גם עלה'".

וז"ל רי"א בספר העיקרים א,כ: "לפי דעת חכמי הקבלה, המספר הזה כולל לכל הפרצופים. ואי אפשר שימצא פרסום יותר גדול ממנו, אף על פי שיהיה מספרו יותר גדול".

313 ולכן איסורים מתבטלים בשישים - ע"ש בבאר הגולה.

314 עיין רמב"ן לפרשת עקב עה"פ "לא בצדקתך" שביאר שאף על פי שדור המדבר היה דור ממרה, אמרה התורה: "כי מאהבת ה' אתכם" מצד כלל ישראל שהם כלל הדורות שלעולם מדרגה זו שלמה, בבחינת "כולך יפה רעייתי ומום אין בך".

היה לתורה שינוי, למה לא ניתנה לאברהם ויצחק ויעקב? ואין מספיק לך שום טעם וסברא בזה העניין, רק כי מפני שאברהם יצחק ויעקב הם פרטיים, ולא נתנה התורה - שהיא תמידית, נצחית, בלי שינוי - רק כאשר יש מקבל שהוא בלי שינוי כלל. ולא יסתכלו ראייה ברורה זאת, אם לא עיוורי לב ולא ראו מאור החכמה מעולם³¹⁵.

שאלות מנחות:

- ✦ מהן שתי ההבחנות בין נתינת המצוות לאומות לבין נתינתן לישראל?
- ✦ האם לדעתך שתי ההבחנות נמצאות גם בנתינת המצוות לאבות?
- ✦ האם יש קשר בין העובדה שהאומות קיבלו רק חלק מהמצוות לבין העובדה שקיבלו מצוות "גלומות"?
- ✦ מתי לדעת המהר"ל נקודת הופעת ישראל בעולם: באברהם, ביעקב או ביציאת מצרים? מדוע?
- ✦ אם "כלל ישראל" הוא אוסף הפרטים שיש בו, והפרטים "ברי שינוי" - מדוע הכלל אינו "בר שינוי" אלא נצחי?
- ✦ מדוע גם ביציאת מצרים, גם במתן תורה וגם בכניסה לארץ, היו עם ישראל כשש מאות אלף?

כאן אנו עוצרים בלימוד ספר תפארת ישראל ועוברים ללימוד ספר "נר מצווה" לקראת חג חנוכה

הערות - ילמד ענוים דרכו

315 בפרק יח המהר"ל מפרט עוד בעניין שהתבאר בפרק זה, שהתורה מוכרחת לעולם, והיא סדר המציאות, ובמובן זה היא "אלוהית" מן השמים. לכן מי שחולק על אלוהיותה - אין לו קיום בעולם. וביאר בזה חטא קרח ועדתו ועונשם.

בפרק יט המהר"ל מסביר מדוע ניתנה לאברהם מצוות ברית המילה וליעקב (ע"פ ר"י) מצוות גיד הנשה, אף שהתורה שייכת בכללה רק לעם ישראל. וביאר כיצד מצוות אלה שייכות להם כיחידים. בפרק כ מסביר המהר"ל באיזה אופן קיימו האבות את כל התורה, ולמה מדגישים אצל כל אב מצוות מסוימות, כגון אצל יצחק מצוות השחיטה ואצל יעקב מצוות השבת. וביאר שרק אברהם היה מוכן אל התורה כפרט ולכן נאמר עליו בפרט ששמר כל התורה כולה כי היה קרוב לחיוב. אבל יצחק ויעקב שמרו רק מצוות עשה. והביא בלשון אחר שגם יעקב שמר את כל המצוות וביאר שיעקב ויצחק היו מוכנים פחות לתורה, ועדיין שמרו על כל התורה. והסביר שכיוון שלא נצטוו אלא רק שמרו מכוח רוח הקודש עשו דברים בניגוד לתורה, כשראו כן ברוח הקודש.